

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

**Archiv obce Hodyně
(1884) 1892–1945 (1950)**

Inventář

EL NAD č.: 60

AP č.: 282

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Plasy 2012

Obsah

Úvod

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Hodyně (od 1854 do 1923 Hodina) leží 4 km jihovýchodně od Kralovic (Loc: 49°57'38.001"N, 13°31'55.017"E) na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 400 m. Jméno obce vzniklo z osobního jména Hóda přidáním přípony -yně. Ves patřila ke kralovické farnosti.

Hodyně patřila od počátku 13. století plaskému klášteru, který ji vyměnil s králem Přemyslem Otakarem za ves Všehrdu. Tuto informaci máme z listiny krále Václava I. z roku 1229, kterou potvrdil plaskému klášteru trh ve Všehrdech, které klášter mezitím koupil zpět. V roce 1240 prodal Bohuslav syn Ratimíra ze Skviřína dvůr Hodyně plaskému klášteru. V klášterní listině z roku 1250 je Hodyně uvedena jako ves a grangie. Někteří autoři se domnívají, že klášter ves zrušil a ponechal pouze dvůr (grangii). To odvozují z toho, že v roce 1344 nechal opat Jakub bývalého klášterního úředníka Mikuláše ves Hodyně vysadit právem zákupním. V roce 1419 zastavil opat Gotfrýd Hodyně a další vsi Hanušovi z Kolovrat na Krašově. V Hodyně byla rychta, pravděpodobně vzniklá po roce 1344. Po husitských válkách byly k rychtě připojeny i vesnice Buček, Černíkovice, Dřevce, Brodeslavy a Všehrdu. Po Hanušově smrti se ves vrací do majetku kláštera, ale již roku 1465 ji král Jiří z Poděbrad zastavil Fridrichovi Ojří z Očedělic. Ten ji podstoupil Janu z Gutštejna, který ji připojil k nechtinskému panství. Aby měl opat na zaplacení berně vypsané v roce 1553 na výpravu proti Turkům, zastavil Hodyně Florianovi Gryspekovi. Ten připojil ves ke svému kaceřovskému panství. Gryspekům byl majetek zkonfiskován v roce 1623 a Hodyně byla vrácena plaskému klášteru. V rámci plaského panství zůstala až do zrušení patrimoniální správy.

V Hodyně stojí kaple sv. Jana Křtitele, pravděpodobně vznikla při cisterciácké grangii. V roce 1419 je v Hodyně připomínán kaplan. V kaceřovském urbáři z roku 1558 je v Hodyně připomínáno kostelní podací, kaple zřejmě sloužila jako filiální kostelík. Za třicetileté války poškozenou kapli nechal v letech 1748–1751 znovu vystavět opat Silvestr Hetzer. Po zrušení kláštera kapli odkoupila v roce 1799 obec.

Posledním patrimoniálním držitelem Hodyně byl Klement Václav Lothar Metternich-Winneburg. Když po zrušení poddanství a patrimoniální správy vznikalo na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170 ze dne 17. března 1849, nové územněsprávní členění, byla Hodyně jako osada začleněna do místní obce Dřevce v soudním a politickém okrese Kralovice v Plzeňském kraji. K osamostatnění Hodyně došlo v roce 1892, kdy na základě vyhlášky c. k. místodržitele pro Čechy došlo k rozloučení obce Dřevce na obce Buček, Dřevce a Hodyně (č. 47/1893 zemského zákoníku).

V nově vzniklé obci byl na základě rámcového říšského obecního zákona (č. 18/1862 říšského zákoníku) a obecního zřízení a volebního řádu pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku) volen obecní výbor s tříletým funkčním obdobím. Výbor ze svých řad zvolil obecní představenstvo tvořené starostou a obecními radními. Po novelizaci obecního zřízení v roce 1919 (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.) se z výboru stává zastupitelstvo se čtyřletým funkčním obdobím (po roce 1933 šestiletým) a to volí radu v čele se starostou.

Obec kromě pozemků vlastnila už zmíněnou kapli, kovárnu a dům čp. 24, kde sídlila v letech 1867–1882 i škola. Postupně svůj majetek rozšířila o kmenové akcie dráhy Rakovnícko – Mladotické (v 90. letech 19. st.), obecní vodovod (postaven v letech 1929–1931). V rámci pozemkové reformy koupila obec les Doubí od plaského velkostatku. V roce 1940 postavila obecní nájemní dům pro chudé.

Obec vysílala své zástupce do místní školní rady, honebního výboru a knihovny rady. O zřízení obecní knihovny rozhodl obecní výbor poprvé 20. prosince 1894, ale knihovna nezačala fungovat, nebo zanikla, a proto ji výbor nařídil zřídit znovu svým usnesením

z 28. ledna 1912. Z dochovaných archiválií není patrné, jestli byla v obci v činnosti také letopisecká komise a byla vedena obecní kronika.

Činnost obecního úřadu byla ukončena v květnu 1945, kdy byl ustaven místní národní výbor. Poslední starosta Josef Vaňourek byl od konce února 1945 na zdravotní dovolené a v úřadě ho zastupoval náměstek Václav Honomichl. Prvním předsedou místního národního výboru se stal Václav Havlík.

Starosty obce byli:

V letech:	Jméno:
1892–1895	Jan Konopásek
1895–1898	Jan Hrbek
1899–1901	Jan Konopásek
1901–1907	Josef Havlík
1908–1922	Josef Volín
1923–1927	Ladislav Petřík
1927–1938	Josef Konopásek
1938–1945	Josef Vaňourek

Vývoj počtu obyvatel a domů v obci:

rok	1869	1880	1890	1900	1910	1921	1930	1950
obyvatel	167	169	136	141	182	192	171	134
domů	28	28	28	28	30	32	34	37

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Hodyně tvoří archiválie vzniklé činností Obecního úřadu v Hodyni, který existoval v letech 1892–1945. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 28. října 1953 provedl okresní archivář Jaroslav Vavřík prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru v Hodyni. Převzaté archiválie byly dodatečně v roce 1996 zapsány do knihy přírůstků k datu 28. října 1953 pod číslem 926.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Hodyně je Obecní úřad v Hodyni. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. března 2010.

V roce 1956 Jaroslav Vavřík fond obecního úřadu hrubě uspořádal a Josef Pankraz pak v roce 1961 vyhotovil soupis písemností, který v roce 1989 upřesnila Marie Vitoušová. V průběhu současné inventarizace fondu došlo ke změně v jeho celkové metráži, časovém rozmezí i v počtu a skladbě evidenčních jednotek. Z fondu AO Hodyně byla převedena do fondu Místní národní výbor Hodyně evidenční kniha příslušníků obce (nadepsaná jako „občanská matrika“) [1947] o rozsahu 0,02 bm. Fond Archiv obce Hodyně o celkovém

rozsahu 0,41 bm nyní obsahuje 11 knih a 2 kartony spisů. Archiválie byly rozděleny na I. Knihy, II. Spisový materiál a III. Účetní materiál.

Mezi knihy byly zařazeny zápisy ze schůzí obecních orgánů z let 1892–1925 a 1921–1945 (1947). Časové překrytí mezi inv. č. 1 a 2 je způsobeno jedním zápisem v inv. č. 2 z roku 1921, po kterém následují zápisy časově navazující na poslední zápis v inv. č. 1.

Knihy inv. č. 3 obsahuje společně s evidencí domovských listů z let 1902–1945 (1948) i evidenci vydaných vysvědčení zachovalosti, pracovních a čeledních knížek. Evidence je řazena podle příjmení od A do Z, jen za písmenem Z je několik zápisů o vydání vysvědčení o zachovalosti z roku 1927. Na předposledním listu je sepsán trestní rejstřík z let 1914–1922.

Dále byly do této skupiny zařazeny knihy evidence cizích příslušníků v obci z let 1921–1945 (1949) a dovolenců a záložníků z let 1892–1945 (1950) (inv. č. 4 a 5) a Lesní hospodářský plán z let 1930–1939 (inv. č. 6).

Skupinu II. tvoří jen spisy, které byly rozděleny podle věcného hlediska (inv. č. 7–12).

Účetní materiál je rozdělen na účetní knihy a účty. Z knih se ve fondu dochovaly dvě hlavní knihy z let (1891) 1892–1934 a 1929–1945 (1949) (inv. č. 13–14), dva pokladní deníky obce z let (1884) 1892–1924, 1924–1943 a pokladní deník chudinského fondu z let (1891) 1892–1938 (inv. č. 15–17). V pokladním deníku inv. č. 15 je zapsán jako samostatná část knihy pokladní deník chudinského fondu z let 1884–1888. Účty (inv. č. 18) jsou zastoupeny účetními uzávěrkami.

Do knih inv. č. 13, 15 a 17 byly pořizovány už zápisy osadního výboru v Hodyni. U inv. č. 2–5 a 14 je časový přesah dán pokračováním v zápisech místním národním výborem. Tyto knihy byly ponechány ve fondu Archiv obce Hodyně z důvodů převažujících zápisů z doby existence obecního úřadu.

Zápisy ze schůzí obecních orgánů (inv. č. 1 a 2) byly zařazeny do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti jsou, vyjma několika dvojjazyčných česko-německých tiskopisů z doby okupace, psané česky. V době zpracování fondu se archiválie až na inv. č. 5, které má poškozenou vazbu, nacházely ve vyhovujícím stavu, nevyžadujícím restaurátorský ani konzervátorský zásah.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Fond Archiv obce Hodyně poskytuje informace o činnosti obecní samosprávy po celou dobu existence původce. Cenné informace lze získat ze zápisů ze schůzí obecních orgánů a účetních knihy.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Hodyně (1884) 1892–1945 (1950) uspořádala Kateřina Nová a Jiří Kříž. Inventář zpracoval Jiří Kříž v červnu 2011 a čistopis zhotovil v lednu 2012 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

V Plasích 25. ledna 2012

Kateřina Nová, Jiří Kříž

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, *Okresní úřad Kralovice 1855–1945 (1948)*, kar. 21, inv. č. 284, Hodina – obecní záležitosti 1918–1936.

Verzeichniss der Orts-Gemeiden im Königreiche Böhmen. Prag 1861.

Zákoník zemský Království českého. Praha 1893, částka XXIV, vyhláška 47.

II. Literatura

BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří: *Paměť krajiny IV. Soupis drobných památek Chříčska a Kožlanska*. Mariánská Týnice 2009.

CAIS, Petr: Účetní materiály kamerálního účetnictví obecní samosprávy v Čechách v letech 1918–1945 (se zřetelem k situaci v českém pohraničí). *Archivní časopis*, 2006, roč. 56, s. 249–285.

FLÖGEL, Jaroslav: *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře*. Praha 1933.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. I. díl. Praha 2006.

Historický lexikon České republiky 1869–2005. II. díl. Praha 2006.

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan: *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost*. Praha 2005.

CHARVÁTOVÁ, Kateřina: *Kolonizace plaského kláštera 1145–1250*. Muzejní a vlastivědná práce, 1992, roč. 30, č. 2, s. 73–83

KOČKA, Václav: *Dějiny politického okresu Kralovického*. Kralovice 1930.

MARTÍNEK, Zdeněk: Archiv obce – příspěvek k vymezení a charakteristice archivního fondu. *Archivní časopis*, 1999, roč. 49, zvláštní příloha.

NOVÁKOVÁ, Božena a kol.: *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla A – M*. Praha 1991.

PROFOUS, Antonín: *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. Díl I*. Praha 1954.

ROŽMBERSKÝ, Petr: *Dvory plaských cisterciáků*. Plzeň 1999.

SCHELLE, Karel: *Vývoj české veřejné správy*. Ostrava 2008.

ZETEK, František J.: *Popis politického okresu Kralovického*. Kralovice 1932.

Inventární seznam

Inv. č	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn.
I. Knihy			
1	Zápisy ze schůzí obecního výboru a zastupitelstva	1892–1925	K 1
2	Zápisy ze schůzí obecního zastupitelstva	1921–1945 (1947)	K 2
3	Kniha evidence vydaných domovských listů, vysvědčení zachovalosti, pracovních a čeledních knížek 1902–1945 (1948) Trestní rejstřík 1914–1922	1902–1945 (1948)	K 3
4	Kniha evidence cizích příslušníků v obci	1921–1945 (1949)	K 4
5	Kniha evidence dovolenců a záložníků	1892–1945 (1950)	K 5
6	Lesní hospodářský plán	1930–1939	K 6
II. Spisový materiál			
Spisy			
7	Domovské právo	1916–1945	N 1
8	Obecní pozemky	1940	N 1
9	Rozpočty obce	1934–1945	N 1
10	Stavební činnost obce	1935–1945	N 1
11	Elektrifikace obce	1939	N 1
12	Spolkové záležitosti	[1933]	N 1
III. Účetní materiál			
1. Účetní knihy			
13	Hlavní kniha	(1891) 1892–1934	K 7
14	Hlavní kniha	1929–1945 (1949)	K 8
15	Pokladní deník (osady) obce 1884–1924 Pokladní deník chudinského fondu 1884–1888	(1884) 1892–1924	K 9
16	Pokladní deník obce	1924–1943	K 10
17	Pokladní deník chudinského fondu	(1891) 1892–1938	K 11
2. Účty			
18	Účetní uzávěrky	1935–1943	N 2

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Hodyně
Značka archivního fondu:	AO Hodyně
Časový rozsah:	(1884) 1892–1945 (1950)
Počet evidenčních jednotek:	13 (11 úředních knih, 2 kartony)
Počet inventárních jednotek:	18
Rozsah v bm:	0,41
Stav ke dni:	25. ledna 2012
Zpracovatel archivního fondu:	Kateřina Nová, Jiří Kříž
Zpracovatel archivní pomůcky:	Jiří Kříž
Počet stran:	9
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom

dne 25. ledna 2012 – č. j. SOAP/060-41/2012